Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Karagöz

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Geleneksel Türk tiyatrosu** (seyirlik halk oyunları): meddah, kukla, Karagöz, orta oyunu, tuluat ve köylü seyirlik oyunları. Yazılı metne değil **doğaçlamaya** dayanır; mizah, taklit ve seyirciyle doğrudan iletişim öne çıkar.
- **Tek aktörlü** türler: meddah (değnek ve mendille hikâye anlatan, taklit yapan anlatıcı), Karagöz (perde arkasından oynatılan gölge oyunu), kukla. **Çok aktörlü** türler: orta oyunu, tuluat, köylü oyunları.
- **Karagöz** bir gölge oyunudur: deriden yapılmış renkli **tasvirler**, arkadan ışıkla aydınlatılan beyaz perdeye (ayna) yansıtılır. Oyunu oynatan sanatçıya **hayalî** denir.
- **Karagöz dört bölümden oluşur:** Mukaddime (giriş; Hacivat perde gazelini okur) → Muhavere (asıl konuyla ilgisiz söyleşme) → Fasıl (asıl oyun) → Bitiş (Karagöz'ün özür dileyen kapanış sözü).
- **Tipler ve dil:** Karagöz halktan, okumamış, açık sözlü ve saftır; Hacivat medrese görmüş, Arapça-Farsça sözcükler kullanan bilgiç biridir. Mizah çoğunlukla **yanlış anlama**, **söz oyunu** ve **ağız-şive taklidine** dayanır.
- **Orta oyunu** meydanda, çevresi seyirciyle çevrili alanda oynanır; baş kişileri **Pişekâr** ve **Kavuklu**dur. Olayların gelişmesini sağlayan zıtlıklar **çatışma**yı oluşturur.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Geleneksel Türk tiyatrosu türlerini özellikleriyle eşleştiriniz.

1. Meddah 2. Karagöz 3. Orta oyunu 4. Kukla

a) Meydanda, seyircinin çevrelediği alanda oynanır; baş kişileri Pişekâr ve Kavuklu'dur.

b) Deriden yapılan tasvirlerin ışıkla perdeye yansıtıldığı gölge oyunudur.

c) Tek kişinin elinde değnek ve mendille hikâye anlatıp taklitler yaptığı gösteridir.

d) Tahtadan ya da bezden yapılan figürlerin ip veya elle oynatıldığı gösteridir.

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Geleneksel Türk tiyatrosunda oyunlar yazılı metne bağlı kalınarak sahnelenir.

( ) Karagöz oyununda tasvirler perdenin arkasından oynatılır.

( ) Orta oyunu, çok aktörlü bir seyirlik oyundur.

( ) Meddah, anlattığı kişilerin konuşmalarını taklit ederek canlandırır.

3 Karagöz oyununda, deriden kesilip boyanan ve perdeye yansıtılan figürlere ne ad verilir?

A) Tasvir B) Palanga C) Fasıl D) Kavuk E) Zenne

4 Karagöz oyununun bölümleri hangi seçenekte **doğru sırayla** verilmiştir?

A) Muhavere – Mukaddime – Fasıl – Bitiş
B) Fasıl – Mukaddime – Muhavere – Bitiş
C) Mukaddime – Muhavere – Fasıl – Bitiş
D) Mukaddime – Fasıl – Muhavere – Bitiş
E) Mukaddime – Muhavere – Bitiş – Fasıl

5 Boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.
a) Karagöz oyununu perde arkasında oynatan sanatçıya ..... denir.
b) Orta oyununda Karagöz'ün karşılığı olan tip ..... , Hacivat'ın karşılığı olan tip ..... 'dır.
c) Karagöz oyununun giriş bölümüne ..... adı verilir.

6 Karagöz ve Hacivat tipleri için aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Karagöz, Hacivat'ın sözlerini çoğu zaman yanlış anlar.
B) Hacivat, hiç okumamış ve yalnızca halk ağzıyla konuşan biridir.
C) İki tip arasındaki dil farkı oyunun mizahını besler.
D) Hacivat, konuşmasında Arapça ve Farsça sözcüklere sıkça yer verir.
E) Karagöz, açık sözlü ve saf bir halk adamıdır.

7 HACİVAT — Karagözüm, bu sabah pek müteheyyiç görünüyorsun.
KARAGÖZ — Müteheyyiç mi? Ben sabah sabah hiçbir şey içmedim ki!
HACİVAT — Müteheyyiç, yani heyecanlı demek istedim.
KARAGÖZ — Öyle desene! Ben de ne içtiğimi soruyorsun sandım.
Bu söyleşmede güldürü öğesi en çok aşağıdakilerden hangisine dayanmaktadır?

A) Bir şarkının yanlış söylenmesine
B) Kişilerin abartılı fiziksel hareketlerine
C) Olayların beklenmedik biçimde sonuçlanmasına
D) Yabancı kökenli bir sözcüğün yanlış anlaşılmasına
E) Seyircinin oyuna katılmasına

8 Meddah, Karagöz ve orta oyununun **üç ortak özelliğini** yazınız.

9 Meddahın gösterisinde kullandığı iki temel araç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Perde ve kandil
B) Saz ve def
C) Tasvir ve çubuk
D) Kavuk ve zurna
E) Değnek ve mendil

10 Karagöz oyununda Karagöz'ün oyunun sonunda söylediği, oyunda yapılan hatalar için seyirciden özür dilediği bölüm hangisidir?

A) Fasıl B) Perde gazeli C) Bitiş D) Muhavere E) Mukaddime

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 HACİVAT — Aman efendim, bu âlem-i fânide kanaat etmek lazım.
KARAGÖZ — Kanat mı? Ben kuş muyum ki kanat edeyim?
HACİVAT — Kanaat, Karagözüm; elindekiyle yetinmek.
KARAGÖZ — Elimde bir şey yok ki yetineyim, Hacivat!
Bu söyleşmeden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine **ulaşılamaz**?

A) Karagöz, Hacivat'tan daha iyi eğitim almıştır.
B) Karagöz, sözcükleri ses benzerliğine göre yorumlamaktadır.
C) Karagöz'ün sözlerinde yoksulluğa dair bir gönderme vardır.
D) Mizah, iki tipin farklı dil kullanımından doğmaktadır.
E) Hacivat'ın söz varlığında Arapça ve Farsça kökenli sözcükler vardır.

12 HACİVAT — Mahallemize bir mühendis gelmiş, hendese ilminde mahirmiş.
KARAGÖZ — Hendek mi kazıyormuş? Bizim sokağın çukurları zaten yetiyor!
Bu parçada Karagöz'ün "hendese" sözcüğünü hangi sözcükle karıştırdığını ve bunun oyuna katkısını yazınız.

13 Aşağıdakilerden hangisi Karagöz oyununun **muhavere** bölümünün özelliğidir?

A) Karagöz'ün seyirciden özür dilediği kapanış bölümüdür.
B) Asıl oyunun konusuyla ilgili olmayan, Karagöz ile Hacivat arasındaki söz oyunlarına dayalı söyleşmedir.
C) Hacivat'ın perde gazelini okuyarak perdeye geldiği bölümdür.
D) Hayalînin seyircilere oyunun konusunu özetlediği bölümdür.
E) Oyuna diğer tiplerin de katıldığı asıl olayın gösterildiği bölümdür.

14 Orta oyunu ile Karagöz karşılaştırıldığında aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Orta oyununda canlı oyuncular yer alır.
B) Her ikisinde de bilgiç ve saf tip karşıtlığı vardır.
C) Her ikisinde de doğaçlama önemlidir.
D) Karagöz'de bütün seslendirmeyi genellikle tek sanatçı yapar.
E) Her ikisinde de oyun perdeye yansıtılan gölgelerle oynanır.

15 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Orta oyununda oyun alanına "meydan" denir.
( ) Karagöz oyununda perdeye "ayna" da denir.
( ) Kukla oyununun başlıca tipleri Pişekâr ve Kavuklu'dur.
( ) Karagöz'deki Tuzsuz Deli Bekir, kabadayı bir tiptir.

16 "Geleneksel Türk tiyatrosunda çatışma çoğu zaman bir olaydan çok iki farklı dünya görüşünün, iki farklı dilin karşılaşmasından doğar."
Bu yargı Karagöz oyunu için değerlendirildiğinde çatışmanın temel kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişinin kendi iç dünyasında yaşadığı bunalım
B) Halk kültürü ile medrese kültürünü temsil eden iki tipin karşıtlığı
C) Kahramanın kaderine karşı başkaldırısı
D) Kahramanın doğa güçleriyle mücadelesi
E) İki ülke arasında yaşanan savaş

17 Karagöz oyunundaki şu tipleri kısaca tanıtınız.
a) Tuzsuz Deli Bekir b) Zenne c) Tiryaki

18 "Oyunlarda Kayserili, Kastamonulu, Laz, Arnavut, Acem gibi tipler kendi ağız ve şiveleriyle konuşturulur." Bu uygulamanın geleneksel tiyatroya **en önemli katkısı** aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dekor ihtiyacını artırması
B) Oyunların yazılı metne dönüşmesini zorunlu kılması
C) Toplumdaki farklı kesimleri yansıtarak hem güldürü hem de kültürel çeşitlilik sağlaması
D) Oyunların süresini kısaltması
E) Seyircinin oyuna katılmasını engellemesi

19 Aşağıdakilerden hangisi geleneksel Türk tiyatrosunun **Batılı anlamdaki tiyatrodan** ayrılan yönlerinden biri **değildir**?

A) Oyunlarda kişiler ve olaylar bulunması
B) Yazılı bir metne dayanmaması
C) Oyuncunun seyirciyle doğrudan konuşabilmesi
D) Dekor ve kostümün çok sınırlı olması
E) Sahne yerine meydan ya da perde kullanılması

20 Karagöz oyununda gülmece çoğunlukla "yanlış anlama" ve "söz oyunu" ile sağlanır. Buna uygun, **özgün** iki satırlık bir Karagöz-Hacivat söyleşisi yazınız.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Bir öğrenci, geleneksel Türk tiyatrosu hakkında şu bilgileri not etmiştir:
I. Karagöz'de tüm tipleri çoğunlukla tek sanatçı seslendirir.
II. Orta oyununda seyirci, oyun alanının çevresinde halka biçiminde oturur.
III. Meddah, hikâyesindeki farklı kişilerin konuşmalarını ses ve şive taklidiyle canlandırır.
IV. Kukla oyunu, gölge oyununun bir türüdür.
Bu bilgilerden hangileri **doğrudur**?

A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) I, II ve III E) II, III ve IV

22 HACİVAT — Karagözüm, bu sabah pek müteheyyiç görünüyorsun.
KARAGÖZ — Müteheyyiç mi? Ben sabah sabah hiçbir şey içmedim ki!
HACİVAT — Müteheyyiç, yani heyecanlı demek istedim.
KARAGÖZ — Öyle desene! Ben de ne içtiğimi soruyorsun sandım.
HACİVAT — Aman efendim, bu âlem-i fânide kanaat etmek lazım.
KARAGÖZ — Kanat mı? Ben kuş muyum ki kanat edeyim?
HACİVAT — Kanaat, Karagözüm; elindekiyle yetinmek.
KARAGÖZ — Elimde bir şey yok ki yetineyim, Hacivat!
Bu iki söyleşme için aşağıdakilerden hangisi **söylenebilir**?

A) Her ikisinde de Karagöz, Hacivat'ı bilerek alaya almaktadır.
B) İlk söyleşmede yoksulluk, ikincisinde yemek konusu işlenmiştir.
C) Her ikisinde de Karagöz, Hacivat'tan daha zengin bir söz varlığı kullanmaktadır.
D) Her ikisinde de Hacivat, söylediği sözün anlamını açıklamak zorunda kalmıştır.
E) Her ikisi de oyunun bitiş bölümüne aittir.

---

23 "Karagöz ile Hacivat, aslında iki ayrı kişiden çok bir toplumun iki yüzüdür: Biri sokağın diliyle konuşur, öbürü kitabın. Seyirci, ikisinin anlaşamamasına güler; ama gülerken kendi toplumundaki kopukluğu da görür."
Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karagöz oyunu yalnızca eğlendirmek amacıyla oynanır.
B) Geleneksel oyunlar günümüzde etkisini tamamen yitirmiştir.
C) Karagöz ile Hacivat gerçek hayatta yaşamış iki kişidir.
D) Hacivat'ın dili seyirci tarafından her zaman daha çok beğenilir.
E) Karagöz oyunundaki mizah, toplumdaki kültür ve dil ayrılığını eleştirel biçimde yansıtır.

---

24 Karagöz oyununda kişilerin söz varlığı ile ilgili aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Kayserili – yöresel ağız özellikleri taşıyan konuşma
B) Hacivat – Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerle bezeli konuşma
C) Tuzsuz Deli Bekir – kabadayıca, sert ve tehditkâr konuşma
D) Karagöz – ağdalı, süslü, yabancı sözcüklerle dolu konuşma
E) Çelebi – kibar, İstanbul ağzına özenen konuşma

---

25 Bir tiyatro eleştirmeni şöyle yazıyor: "Geleneksel oyunlarımızda metin, oyuncunun hafızasında yaşar; her gösteride biraz değişir, seyircinin tepkisine göre uzar, kısalır. Bu yüzden aynı oyunun iki gösterisi hiçbir zaman birbirinin aynısı olmaz."
Eleştirmenin sözünü ettiği özellik aşağıdaki kavramlardan hangisiyle karşılanır?

A) Tiplendirme B) Doğaçlama (tuluat) C) Perde gazeli D) Monolog E) Dekor

---

26 Karagöz oyununun günümüzde yaşatılması için **üç öneri** yazınız ve önerilerinizden birinin neden etkili olacağını açıklayınız.

27 I. Oyun kahvehane, konak ya da açık alanda oynanabilir.
II. Oyunun asıl olayı fasıl bölümünde işlenir.
III. Oyunun başında Hacivat perde gazelini okur.
Yukarıdaki özelliklerden hangileri Karagöz oyunu için **söylenebilir**?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

28 Aşağıdaki durumların hangisinde mizah, Karagöz oyunundakine **benzer bir yolla** oluşturulmuştur?

A) Bir palyaçonun yere düşerek seyirciyi güldürmesi
B) Bir şarkıcının sahnede kostüm değiştirmesi
C) Bir bilgi yarışmasında sunucunun "fotosentez" sorusuna yarışmacının "fotoğraf sentezi mi?" diye karşılık vermesi
D) Bir sihirbazın şapkadan tavşan çıkarması
E) Bir filmde kahramanın uzun bir kovalamacadan sonra yakalanması

29 "Karagöz ile Hacivat'ın anlaşamaması aslında iletişimin nasıl bozulduğunu gösteren bir derstir."
Bu yargıya katılıp katılmadığınızı **iki gerekçeyle** açıklayınız.

30 Aşağıdakilerden hangisi Karagöz'ün "açık ileti"sinden çok "örtük ileti"sine örnek olarak gösterilebilir?

A) Hacivat'ın süslü sözlerinin gülünç duruma düşürülmesiyle, halktan kopuk dilin eleştirilmesi
B) Oyunun sonunda özür dilenmesi
C) Karagöz'ün Hacivat'a "Seni gidi hilekâr!" demesi
D) Hacivat'ın perdeye şarkı söyleyerek gelmesi
E) Karagöz'ün evine gitmek istediğini söylemesi

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**